

PAGINI DIN BIOGRAFIA PROFESORULUI MIHAIL GUȘULEAC (1887 – 1960)

Paulina ANASTASIU
Universitatea din București, Facultatea de Biologie &
Grădina Botanică "Dimitrie Brandza"

Mihail GUȘULEAC (12.10.1887-11.09.1960), născut în localitatea Lucovița din regiunea Cernăuți, a urmat atât școala primară și secundară, cât și studiile superioare în Cernăuți, absolvind de fiecare dată cu rezultate strălucite. Și-a completat studiile în domeniul științelor naturale la universitățile din Praga, Viena, Halle/ Saale, Berlin (morfologie, sistematică și fitogeografie), Stațiunea zoologică din Treieste (biologie marină).

În perioada 1911-1918 îl găsim ca profesor secundar la Liceul din Câmpulung-Moldovenesc, apoi la un liceu din Praga și ulterior la unul din Suceava. Între 1915-1916 este succesorul lui

Eugen Botezat la catedra de științe naturale, la clasele românești de pe lângă Liceul German din Rădăuți (actualul Liceu "Eudoxiu Hurmuzachi").

Între 1918-1924 este profesor suplinitor la Facultatea de Științe de la Universitatea din Cernăuți, ca după aceea, între 1924-1939, să fie profesor titular la aceeași instituție. Totodată, profesorul Mihail Gușuleac a fost și directorul Grădinii Botanice din Cernăuți.

După P. Bejinariu (2005), Mihail Gușuleac a susținut teza de doctorat în 1919, subiectul fiind: "Structura stomatelor la familia boraginacee și valoarea lor în clasificare".

În 1935 devine membru titular al Academiei de Științe din România, iar în 1937 devine membru corespondent al Academiei Române.

Începând cu 1 octombrie 1939 și până la 1 iulie 1951, Mihail Gușuleac este profesor la Universitatea din București, Facultatea de Științe / Științele naturii / Biologie (în această perioadă numele facultății se schimbă de două ori ca urmare a reformelor din învățământ). În aceeași perioadă profesorul Mihail Gușuleac este și director al Grădinii Botanice a Universității din București. În această ultimă calitate a avut o activitate organizatorică foarte bogată, bazată pe experiența acumulată în timpul stagiilor și vizitelor efectuate în instituții similare din străinătate, dar și pe baza experienței de director al Grădinii Botanice din Cernăuți. Reorganizează unele sectoare ale Grădinii Botanice și contribuie la îmbogățirea colecțiilor acestora, în mod special a colecțiilor de plante lemnoase, dotează laboratoarele Institutului Botanic cu echipamente moderne de cercetare, îmbogățește biblioteca cu noi volume provenite din achiziții sau schimburi internaționale, editează

Publicațiile Institutului Botanic din București. Perioada 1941-1945 este cea mai istovitoare din întreaga sa carieră. Este perioada celui de-al doilea război mondial. O parte din personal este mobilizată la război. Fondurile necesare funcționării normale a Institutului Botanic și a Grădinii Botanice sunt foarte reduse. Lipsurile se simt în toate planurile, dar cea mai acută este lipsa combustibilului necesar pentru încălzirea sereilor, dar și a sălilor de curs. Și pentru că parcă nu era de ajuns ce se întâmpla, în aprilie și mai 1944 Grădina Botanică este puternic bombardată. Este distrus Institutul Botanic ce adăpostea Muzeul și Herbarul, dar și serele construite în 1891, precum și plantațiile de afară. Prin activitățile desfășurate, prin măsurile luate, Mihail Gușuleac reușește să salveze de la distrugere o bună parte a colecțiilor Grădinii Botanice și mai apoi să refacă ceea ce se mai putea. Mărturie a acțiunilor sale stau o serie de documente aflate în arhiva Grădinii Botanice „D. Brandza”. Impresionante sunt paginile în care directorul Mihail Gușuleac scrie despre faptul că plantele din sere erau udate cu apa care se aduna în craterele lăsate de bombe, rețeaua de alimentare cu apă fiind bombardată. De asemenea, sunt impresionante eforturile realizate pentru obținerea clădirii din zona centrală a Grădinii, clădire ce aparținea Primăriei, pentru activitățile didactice și științifice care până nu demult se desfășuraseră în Institutul Botanic.

Mandatul de director al profesorului Mihail Gușuleac a fost marcat și de alte evenimente nedorite, pe care însă le-a depășit cu bine: cutremurul din noiembrie 1940 și seceta din 1946 – 1947.

Stăpânit de dragoste și pasiune pentru plante, Mihail Gușuleac împreună cu personalul științific și tehnic al Grădinii, reușește să șteargă urmele lăsate de război, cutremur, secetă și să transmită generațiilor ce au urmat Grădina Botanică într-o stare cât se putea de bună.

În plan științific, ca și în cazul altor profesori ai vremurilor sale, activitatea lui Mihail Gușuleac a vizat sistematica, filogenia, dar și citologia, morfologia și anatomia plantelor, geobotanica, ocrotirea naturii. Profesorul I.T. Tarnavski îl caracteriza pe Mihail Gușuleac ca fiind „unul din cei mai însemnați sistematicieni în domeniul botanicii pe care i-a avut țara noastră”. Astfel, o contribuție deosebită a avut Mihail Gușuleac la *Flora României* pentru care a prelucrat familiile Phytolaccaceae, Aizoaceae, Violaceae, Hypericaceae, Punicaceae, Boraginaceae, Caryophyllaceae (parțial), Leguminosae (unele genuri), Rutaceae, Primulaceae, Labiatae (unele genuri), Campanulaceae (secțiile *Trachelium* și *Rapunculus*) etc.. O parte din rezultatele științifice ale profesorului Mihail Gușuleac, în special cele referitoare la Boraginaceae, au fost preluate în opere precum *Flora U.R.S.S.*, *Botanica sistematică* a lui R. Wettstein și altele. În domeniul morfologiei și anatomiei plantelor, Mihail Gușuleac a avut contribuții importante în studiul și clasificarea fructelor, în studiul inflorescențelor speciilor de Caryophyllaceae. În domeniul geobotanicii s-a remarcat prin studiul fânețelor seculare și a vegetației halofile din Bucovina, studiul vegetației Cheilor Bicazului, studiul fitocenozelor cu pin silvestru. A fost preocupat și a publicat

unele considerații privind evoluția spermatofitelor. De asemenea, a fost preocupat de studiul unor cazuri teratologice apărute la plante.

Mihail Gușuleac a descris taxoni noi pentru știință care sunt acceptați ca valizi și în prezent. *Hormuzakia aggregata* (Lehm.) Gușul. este o plantă din familia Boraginaceae răspândită în zona mediteraneană (nordul Africii, Sicilia, Turcia) (Fig. 1). Genul *Hormuzakia* este dedicat lui Constantin Hormuzaki (cunoscut și ca Hurmuzachi), cunoscut jurist și politician din Bucovina. *Astragalus pseudopurpureus* Gușul., familia Fabaceae, este o plantă extrem de rară, endemică pentru țara noastră și cunoscut numai din Carpații Orientali (Dihoru & Negrean 2009) (Fig. 2). Descrie, de asemenea, ca nou pentru știință genul *Phyllocara*.

Fig. 1. *Hormuzakia aggregata* (Lehm.) Gușul.

(Sursa: <http://www.flickrriver.com/photos/tags/hormuzakiaaggregata/interesting/>)

Combinații noi realizate de Mihail Gușuleac: *Phyllocara aucheri* (A.DC.) Gușul. (în prezent sinonim pentru *Anchusa aucheri* A.DC.), *Brunnera macrophylla* var. *glabrescens* Gușul. (sinonim pentru *Brunnera macrophylla*), *Brunnera orientalis* var. *elatior* Gușul., *Brunnera orientalis* var. *gracilis* Gușul. și *Brunnera orientalis* var. *indurata* Gușul. (sinonime pentru *Brunnera orientalis*), *Procopiana cretica* (Willd.) Gușul. (sinonim pentru *Symphytum creticum*).

Împreună cu profesorul I.T. Tarnavschi, a descris hibridul *Nonea* × *popovii* Gușul. & Tarn., identificat chiar în Grădina Botanică din București.

Întreaga activitate a profesorului și directorului Mihail Gușuleac reprezintă un model și o motivație puternică pentru generațiile de azi din Facultatea de Biologie, dar mai ales din Grădina

Botanică „D. Brandza”, generații care sunt datorate să gestioneze cât mai bine patrimoniul inestimabil al instituției.

Fig. 2. *Astragalus pseudopurpureus* Guşul. (Sursa: <http://www.carpathian-endemics.ro>)

Lucrări publicate ca unic autor sau în colaborare:

Floristische Mitteilungen aus der Bukowina. Verh. Zool. bot. Ges. Wien, 65: 139-146, 1915.

Fînațele seculare din Bucovina și conservarea lor ca monumente naturale. Edit. Glasul Bucovinei, 1921.

Beiträge zur Systematik der Anchuseae. Publ. Soc. Nat. din Rom., 36(6): 3-16, București, 1923.

Die Urwiesen der Bukowina und ihre Erhaltung als Naturdenkmäler. Nachrichtenbl. f. Naturdenkmalpflege, II, nr. 9: 330-333, 1925.

Zur Anatomie und Biologie der Bothriospermum-u. Thyrocarpus-Früchte. Beih. z. Bot. Centralbl., 43: 255-256, 1926.

Die europäischen Arten der Gattung *Anchusa* L. Bul. Fac. Ști. Cernăuți, 1: 73-123, 1927.

Die aussereuropäischen Arten der Gattung *Anchusa* L. Bul. Fac. Ști. Cernăuți, 1: 235-325, 1927.

Die monotypischen und artenarmen Gattungen der Anchuseae (*Caryolopha*, *Brunnera*, *Hormuzakia*, *Gastrotyle*, *Phyllocara*, *Trachystemon*, *Procopiana* und *Borago*). Bul. Fac. Ști. Cernăuți, 2: 394-461, 1928.

O anomalie rară la *Orchis maculata* L. Bul. Fac. Ști. Cernăuți, 2: 235-240, 1928.

Note critice asupra speciei *Pulmonaria rubra* Schott. Bul. Fac. Ști. Cern., 3: 321-336, 1929.

Zur Nomenklatur der *Anchusa officinalis* L. und *A. italica* Retz. Fedde, Repert. Sp. nov., 26: 81-84, 1929.

Hormuzakia und Phyllocara, zwei neue Anchuseengattungen. Fedde, Repert. Sp. nov., 26: 337-338, 1929.

Species Anchusae generis L. hucusque cognitae. Fedde, Repert. Sp. Nov., 26: 286-322, 1929.

Sistemul Boraginaceelor în lumina cercetărilor noi. – Prim. Congr. al Natur. din România. Dări de seamă și comunicări, p. 183-197, 1929.

Considerațiuni geobotanice asupra Pinului silvestru din Bucovina. Bul. Fac. Ști. Cernăuți, 4: 310-375, 1930.

Die monotypischen und artenarmen Gattungen der Anchuseae (*Caryolopha*, *Brunnera*, *Hormuzakia*, *Gastrocotyle*, *Phyllocara*, *Trachystemon*, *Procopiana* und *Borago*). Fedde, Repert. Sp. Nov., 29: 42-47, 113-125, 1931.

Genus *Anchusa* et genus *Hormuzakia*, - in Hayek, Prodrum Florae penins. Balcanicae, 2: 58-67, 1931.

Zur Kenntnis der Felsvegetation des Gebietes der Bicaz-Klamm in den Ostkarpathen. Bul. Fac. Ști. Cernăuți, 6: 307-347, 1932.

Ein Urwaldgebiet der Bukowina stirbt. Czern. Allgem. Zeitg. nr. 8101, 1932.

Astragalus pseudopurpureus Gușul., eine neue Art aus den Ostkarpathen. Bul. Fac. Ști. Cernăuți, 6: 291-294, 1932.

Urme de vegetație halofilă în Bucovina. Bul. Fac. Ști. Cernăuți, 7: 329-340, 1933.

Familia Boraginaceae, in: Krause, Ankaranin Florû. Ed. 1, p. 108-115, 1934.

Cercetări asupra unui hibrid interspecific steril *Nonea lutea* Rchb. × *N. rosea* Link (în colab. cu I. T. Tarnavski). Bul. Fac. Ști. Cernăuți, 9: 387-400, 1935.

Über die Orientierung des Ovulums bei den Boraginaceen und Labiaten, nebst Ausblicken auf das System dieser Familien. Volum omagial Ion I. Nistor. Cernăuți, p. 829-854, 1937.

Variația și ereditatea ca factori principali ai evoluției în biologie. Rev. de Pedagogie, 7: 19-42, 1937.

Constantin Hormuzaki. In memoriam. Bul. Fac. Ști. Cernăuți, p. 1-14, 1937.

Codrul secular din Slătioara. Calendarul Tour. Club. Rom. p. 3-7, 1937.

Zur Präzisierung der Nomenklatur der Früchte und der Prinzipien eines natürlichen Fruchtsystems. Bul. Fac. Ști. Cernăuți, 12: 337-355, 1938.

Der genetische Standpunkt in der Taxonomie der Früchte. Bul. Fac. Ști. Cernăuți, 12: 206-219, 1938.

Floare și fruct (o comparație a metodelor de cercetare morfologică). Revista Cursurilor și Conferințelor Universitare, IV, nr. 9-10, p. 20-27, București, 1939.

Probleme vechi și noi de genetică, aplicate la horticultură. Hortic.romîn., XXII, p. 1-8, 4-9, 1944.

- Curs de Botanică. Thallophyta I-II. Curs litografiat. Ed. III, București. 1948.
- Sur la phylogénie des Cormophytes. I: Leurs rapports avec les Bryophytes. Bul. Grad. Bot. și Muz. Bot. Univ. Cluj, 28: 218-249, 1948.
- Considerațiuni asupra direcției evoluției la Spermatofite (Plante cu flori). Natura, 2: 59-77, 1949.
- O importantă culegere de lucrări ale botaniștilor sovietici: „Probleme Botanice”. Anal. Rom.-Soviet., Seria Biologie, 10: 92-108, 1951.
- Analiza inflorescenței Cariofilaceelor cu reflexii asupra inflorescențelor în general. Bul. St. Biol., Agron., Geol. și Geogr. al Acad. R.P.România, 6(2): 709-737, 1954.
- Considerațiuni asupra filogeniei și sistemul plantelor superioare (Cormofite). Anal. Rom.-Soviet, ser. Biologie 1 (28): 71-91, 1956.
- Analyse des Blütenstandes der Caryophyllaceen nebst einem Ausblick auf das Gesamtproblem der Infloreszenzen. Revue de Biologie de l'Acad. R.P.România, 2(2): 215-245, 1957.
- Despre fructe pseudosincarpe la *Astragalus* cu reflexii asupra orînduirii sistematice a genului. Volum Omaginal Tr. Săvulescu. București: Edit. Academiei R.P.României. p. 265-274, 1959.
- Contribuții la studiul morfoecologic al florii la *Borago officinalis* L. și considerații filogenetice. Studii și Cercet. Biol., seria Biol. Veget., Acad. R.P.România., 11(3): 273-280, 1959.
- Căile evoluției în regnul vegetal. Darwinismul și problema evoluției în biologie. (în colaborare cu G. Anghel, I. T. Tarnavschi și T. Stefureac). București: Edit. Academiei R.P.România, p. 125-144, 1960.

Contribuții la Flora R.P. România:

- Fam. Phytolaccaceae, Aizoaceae, et Addenda, Vol. I (1952);
- Fam. Caryophyllaceae: gen. Behen, Polyschemone, Silene, Heliosperma et Addenda, Vol. II (1953);
- Fam. Violaceae (în colab.) et Addenda, Vol. III (1955);
- Fam. Hypericaceae (în colab.), Fam. Rosaceae: gen. Potentilla, Tom. IV (1956);
- Fam. Leguminoase: Mimosa et Acacia (în colab.), Astragalus, Oxytropis, Pueraria et Fam. Punicaceae (în colab.), Tom. V (1957);
- Fam. Heliotropiaceae et Fam. Boraginaceae: Pulmonaria, Nonea, Symphytum, Brunnera, Borago, Anchusa, Rochelia et Omphalodes, Vol. VII (1960). București: Edit. Acad. R.P.România.

Bibliografie

- Bejinariu P. (2005). Eugen Botezat și școala de biologie de la Cernăuți. Rădăuți: Edit. Septentrion.
- Cristurean I. (2011). Scurt istoric al botanicii la Universitatea din București. *Acta Horti Botanici Bucurestiensis*, 38: XV-XVIX.
- Dihoru G. & Negrean G. (2009). Cartea roșie a plantelor vasculare din România. București: Editura Academiei Române.
- Soran V. & Fărcăș S. (1982). Gușuleac Mihail I.. În: Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii. Dicționar. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Tarnavschi I.T. (1961). Profesorul dr. Mihail Gușuleac. 12 oct. 1887 – 11 sept. 1960. *Acta Horti Botanici Bucurestiensis*, /1960/: 375-380.

Adresez mulțumiri doamnei Teodora Paraschiv de la Biblioteca Centrală Universitară „Carol I”, Biblioteca de Biologie, secția Botanică, pentru sprijinul oferit în realizarea documentării pentru această biografie.